

De Nieuwe Hollandse Zeelinie

**Een grote sprong voorwaarts
naar een strategische kustuitbreiding**

maart 2001

Een grote sprong voorwaarts naar een strategische kustuitbreiding

Inleiding

Historische aardrijkskundige schoolplaten verhalen over de dynamiek van ons kustland. De zee gaf en die nam door de eeuwen heen. In de Romeinse tijd lagen de huidige badplaatsen Katwijk aan Zee en Egmond aan Zee vele kilometers op het droge om duizenden jaren eerder in de zee te verdrinken. De zee lijkt te zijn getemd. Maar zeespiegelstijging en bodemdaling bedreigen de lagere delen van ons land.

Op de valreep van dit millennium wordt het tijd voor een grote sprong voorwaarts. Een sprong naar een nieuwe Hollandse Zeelinie die vele kilometer zeewaarts ligt van de kust van Burgh-Haamstede tot Den Helder. Een kustlijn met brede baaien zodat bekende Hollandse badplaatsen hun "pied-à-mer" behouden.

Bedreigingen

Van het Zeeuwse estuarium tot de Friese waddenzee groeide de Nederlandse delta vanouds met de stijgende zee mee. Zee en rivieren voerden vele meters zand en slib aan. Zand stooft op tot duinen en op het slib erachter groeide veen in gelijke wedloop met de zeespiegel.

Door inpoldering en ontginning is dit natte land ontworsteld aan de

greep van het water. Zonder aanvoer van sediment en overmaat aan vocht zakt de sponsige bodem echter gestaag onder onze voeten weg. Door inklinking van klei en oxydatie van veen met een halve meter per eeuw.

Voor onze neus brokkelt de onderzeese kustoever af, zoute kwel lekt van onderen en boven ons hoofd sluit de zeespiegel zich die door klimaatverandering vele decimeters per eeuw rijst. Tegen dit doopvont lijkt geen vinger in duin of dijk opgewassen.

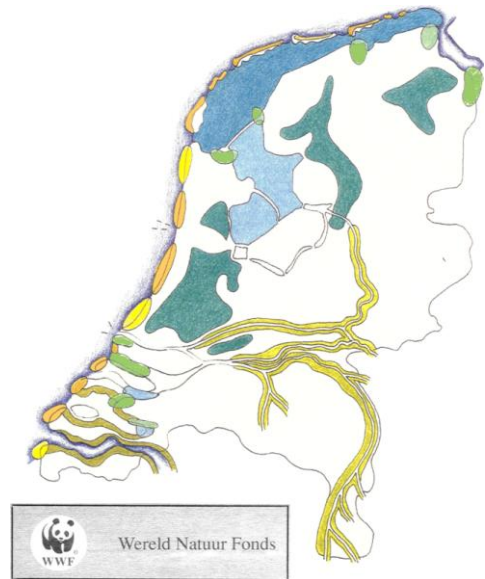
Vanuit deze visie heeft het WereldNatuurFonds (WNF) enige tijd terug het behartigenswaardige plan *Meegroeien met de Zee* gepresenteerd. Het WNF kiest voor een veerkrachtige kust met robuuste natuurgebieden van brede duinen en kwelders als buffer tegen de zee en de grote rivieren, en voor herrijzend veenmoeras in de polders.

Voorlopig zoekt het WNF de duinverbreding vooral nog landinwaarts tezamen met gekerfde zeerepen die voor brakke natuurrijke waterzones zorgen en erosie van de steile onderzeese kustoever verminderen.

Bollands slib of Hollands zand

De kust balanceert op een dynamisch evenwicht van golven en zandstromen. In de Waddenzee zijn eilanden al eeuwen aan de wandel. Langs de Hollandse kust wordt de zee aan banden gelegd door periodieke zandsuppletie die de ergste zandhonger stilt.

Voor de Zeeuwse eilanden duiken er nu "spontaan" zandplaten op na afsluiting van de zearmen en de uitstulpende Maasvlakte. In deze Voordelta zijn zelfs al zehonden uitgezet wat bij sommigen het visioen oproept van een Zeeuwse Waddenzee.

Enkele jaren geleden waagde Dronkers, hoogleraar in de kustfysica, zich in zijn intreedende "Holland of Bolland" verder in zee door een Tweede Waddengebied te opperen langs de gehele Hollandse kust. Geen holle kustlijn meer, maar een verzandend getij achter een bol lopende rij eilanden.

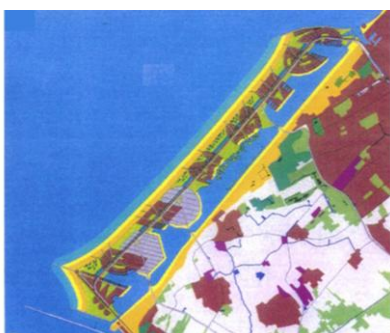
Ook een vliegeiland met uitwaaiierende zandplaten neemt deze zeewaartse verdediging op zich, aldus een studie van het Waterloopkundig Laboratorium eind vorig jaar dat echter meer heil zag in een zeewaartse holle kustverschuiving.

Een Zeeuwse of Hollandse Waddenzee kan een rijke fourageerstek en ideale kraamkamer voor de Noordzee zijn. Maar wie de noordelijke Waddenzee - die tot aan Denemarken doorloopt - kent, weet ook dat de witte zandstranden zich schielijk terugtrekken op de vergelegen eilanden. De oude kust verslibt. Een strandaanbidder heeft daar niets meer te zoeken. De modieuze lokroep tot een tweede Waddenzee doet de toeristische badplaatsen langs de Hollandse kust wegwijnen.

Het beloofde land

Achter de duinen stuiten mensen op de grenzen van de groei. De huidige kustlijn is kunstmatig. Maar het is een illusie dat de zee zonder mensenhanden wel de kust met rust laat. De zee zoekt het land en de mens het water.

Onder het ruime zeesop sluimert het nieuwe land. Tweede Maasvlakte, Haags wooneiland, IJmondhaven, windmolenparken en zeevliegvelden zijn voorbodes van het beloofde land. Deze over elkaar heen buitelande eilanden en uitstulpingen dreigen echter wel de gladde

kustlijn te verstoren, badplaatsen te belagen en zandstranden te verjagen.

Voor de kust van Hoek van Holland hebben in het afgelopen decennium de meeste plannen gespeeld. Een

meer dan interessante vingeroefening is het plan Waterman die de huidige wat onnatuurlijke bolle zeereep tussen de Nieuwe Waterweg en de Scheveningse haven wil overschrijven in een veilige holle kustlijn. Een historisch verantwoorde kust-uitbreiding van 2 km diepte met alle ruimte voor natuur en recreatie.

Niet iedereen was direct gecharmeerd van het idee dat de naam Kijkduin eindelijk echte betekenis kreeg. Met een langwerpige en verstedelijkt eiland op 500 meter uit de kust heeft Bhalotra voortgeborduurd op het plan Waterman. Ook deze notenbalk van mini-steden op repen van strand en water gaf veel verzet in de Haagse badplaatsen die een kabbelend binnenmeer voor hun neus voorgeschoteld kregen.

Bij plannen voor kustuitbreiding moet de golfslag blijven klotsen bij de grotere badplaatsen om ruimtevol perspectief te geven voor meer strandplezier. De uitdaging voor de toekomst is de nog te verwachten overvloed aan plannen die onvermijdelijk als los zand aan elkaar hangen, te verbinden aan een karaktervolle kustlijn.

De grote sprong voorwaarts

Bedreigd door de zee en geplaagd door ruimtegebrek breekt een nieuw millennium aan. De tijd is rijp voor een grote sprong voorwaarts. Voor een zeewaartse verschuiving van onze kustlijn van Haamstede via Hoek van Holland tot Den Helder. Een sprong van drie tot acht kilometer naar een nieuwe Hollandse Zeelinie.

De uitstulpende Maasvlakte en IJmondpielen zijn de kwartiermakers in deze Hollandse Zeelinie met nieuwe grote bruggehoofden bij Den Helder en Haamstede. Tussen deze vooruitgeschoven posten spant zich een nieuwe holle kustboog opgebouwd uit een veerkrachtige zeereep met alle ruimte voor natuur en mens.

Met een breed en gevarieerd duinlandschap vol natuurrijke brakwaterzone's en grote zoetwaterreservoirs waartussen economische kralen zijn geregen van havens, bedrijvigheid en wonen.

Met lange zandstranden waar vertrouwde badplaatsen zich aan zee blijven laven aan de rand van brede baaien op duinafstand van historische steden: de Haagse baai met Scheveningen, de Leidse baai met Katwijk en Noordwijk aan Zee, de Haarlemmer baai met Zandvoort, en de Alkmaarder baai met Egmond en Bergen aan Zee. Charismatische baaien die een nieuwe charmante impuls kunnen geven aan een levendig kusttoerisme.

In de Hollandse Zeelinie passen ook de jonge Zeeuwse zandplaten die geen voorbode zijn van een waddenzee, maar aankondiging van nieuw land dat zich spiegelt in de kustlijn van Noord-Holland. Bij Petten en Callantsoog lagen vroeger ook zandwigen en open zeegaten die zijn

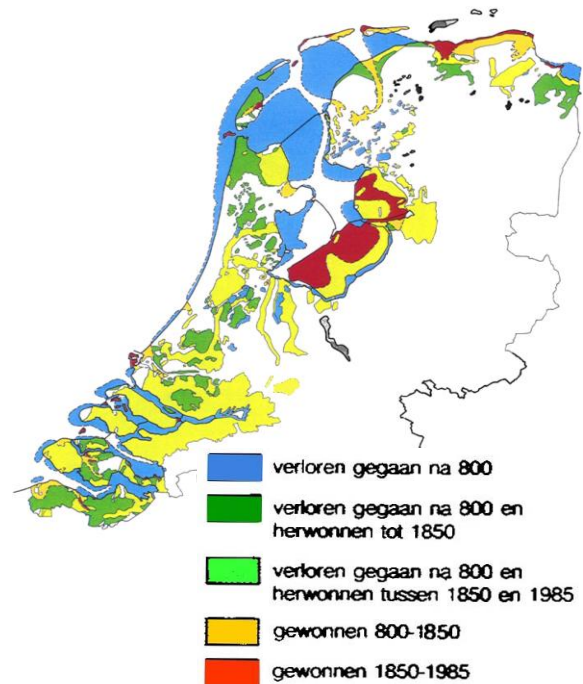

gedicht tot een gesloten kustlijn. Voor de terugliggende Grevelingendam en Haringvlietdam zorgt breed zandvlees straks voor uitgestrekte strandvlaktes, vloedbossen, kreken en stuivende duinen.

De duizendjarige landbalans

Duizenden jaren geleden zakten Germaanse volksstammen over de oude Rijn ons land binnen en dronken bier uit de schedel van hun gevallenen. Nog steeds is deze rivier een wezenlijke levensader van de lage landen. Zonder de Rijn is er geen Delta, en ook geen lage land der Nederlanden.

Onze wortels liggen langs de Oude Rijn die via Utrecht, Alphen aan de Rijn en Leiden bij Katwijk de zee instroomt. Deze grote rivier was in vroeger tijden al de grenslijn die de beide kemphanen van Romeinen en Germanen van elkaar scheidde. Maar zelfs tot op de dag van vandaag is de oude loop van de rivier onze navelstreng die ons land sociaal bindt maar ook weer scheidt in boven en beneden de rivieren. Van Romeinen en Germanen loopt de historische scheidlijn via de katholieke en protestantse verzuiling naar het moderne strijdgewoel van Ajax en Feyenoord.

Aan weerszijden van de traagstromende rivier liggen twee wereldsteden die al sinds eeuwen in een gezonde rivaliteit verkeren: Amsterdam en Rotterdam die de noord en zuidvleugel van de Randstad en ook van ons land in balans houden. In de economische evolutie van beide steden is er een kruisbestuiving geweest tussen de dominante Mainporten Schiphol en Europoort en de recessieve Subporten IJmond en Zestienhoven. En aan de voeten van beide grote damsteden liggen de duinsteden: Haarlem en Den Haag ieder op armlengte afstand gezeteld van de derde duinstad Leiden aan de oevers van de Oude Rijn.

Deze ruimtelijke symmetrie kan zich ook vertalen in de kustuitbreiding van de Nieuwe Hollandse Zeelinie. De Leidse baai is de bakermat die aan de noordzijde geflankeerd wordt door de baaien van de duinsteden Haarlem en Alkmaar die zich op hun beurt aan de zuidkant in de Haagse baai en de slufte van Hellevoetsluis zien gespiegeld.

Een duizendjarige geschiedenis kan zich herhalen. Met één been in het nieuwe millennium en binnen armreik van de Europese éénwording biedt een terugblik van duizend jaar historisch houvast.

Een kijk op de kaart van die tijd leert dat de neuzen van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden enkele kilometers meer zeewaarts priemden evenals de kop van Noord-Holland die zich acht kilometer verder vooroverboog in de zee. De Nieuwe Hollandse Zeelinie heeft een opmerkelijke gelijkenis met die tijd van Karel de Grote, het enige andere moment in de geschiedenis dat er één Europa was.

In deze lange duizend jaar is er 570.000 ha aan land verloren gegaan, soms door onbedoeld ingrijpen van de mens en soms doordat de natuur niet anders wilde. In dit eeuwigdurende gevecht met de zee is per saldo weer 685.000 ha terugveroverd waarvan het meeste (165.000 ha) op het conto van de IJsselmeerpolders is te schrijven.

Tot slot

Een uitbreiding met ruim 55.000 ha voor de Nieuwe Hollandse Zeelinie is misschien een grote stap voor de mens die leeft in dit tijdsgewricht, maar historisch gezien slechts een kleine stap voor de mensheid die voet had op onze Hollandse bodem.

ir. Willem Bos